

ספר לימוד בגישת הפעלה והעשרה

מרים רוזנר

מרים רוזנר

עברית בעלייה - מקראה לרמה ב'

ללומדי עברית כשפה שנייה

הוצאת 'שירותי משרד', 2004

אפיונים דידיקטיים של הספר

עירור התלמידים להבעת דעה

המקראה **עברית בעלייה** מיועדת ללומדי עברית ברמה ב' ומעלה. הספר מכיל 40 טקסטים מגוונים, ברמת קושי מדורגת. התכנים מזמנים נושאים להבעת דעה, לשיחה או לזיכרון - בפורום פרונטלי, בזוגות או בקבוצות. הלומד יודע מראש מה יהיה נושא השיחה ומתכונן לכך. מתוך ניסיוני בהוראה באולפן נוכחתי שתכנים המעוררים הבעת דעה מגוונים את השיעור ותורמים ללימוד באווירה חווייתית.

הנה, לדוגמה, כמה מן הנושאים המעודדים הבעה בעל פה:

- איזה שם לתת לתינוק? על שם קרובי משפחה, שם מן התנ"ך, או שם מודרני?

- מי צריך לוותר בחיי המשפחה - הבעל או האישה?

מרים רוזנר היא מורה באולפן "בית העולה" חולון. חיברה גם את הספרים 'עברית בעלייה', הפועל

+ תחביר ואיך כותבים? המהווים יחד ערכה שלמה ללימוד עברית בכיתות המשך.

טל 03-5055153 - פקס 03-5019725 - 03, אנילביץ' 7 חולון. כתובת ההוצאה: שירותי משרד:

ת"ד 4080 נמל אשדוד.

- באיזו שפה לדבר עם הילד, כאשר האב עולה מאנגליה, האם עולה מרוסיה והמשפחה גרה בישראל?
- מה חושבת האוכלוסייה בישראל על המדינה? הביעו גם את דעתכם האישית.
- שינוי בחיים. ספרו על שינוי בחיים שעשיתם, או שאתם מעונינים לעשות.

-הנה דוגמה לשיחה מכינה לפני קריאת הטקסט 'החיים בשנות האלפיים'.

שוחחו על הנושאים הבאים (בקבוצה או בשיעור פרונטלי):

(א) המצאות וגילויין בעבר הרחוק.

האדם הקדמון גילה את האש, המציא את הגלגל...

(ב) המצאות במאה השנים האחרונות.

האדם המציא את המטוס, פיתח ושכלל אותו...

(ג) איך ייראו החיים בעוד חמישים שנה?

תהיה לנו מכונת-מטוס, ולא יהיו פקקים...

הכנה מראש של אוצר המילים בבית

לפני כל טקסט מופיעים אוצר המילים החדש ותרגיל הכנה, המסייעים לתלמיד להתגבר בעצמו על לימוד המילים החדשות. עבודת ההכנה נעשית בבית, ולמורה נותר לבדוק, לחזק ולהבהיר קשיים.

כאשר התלמיד שותף לעבודת ההכנה, הוא אינו נותר פסיווי בעת תהליך ההקניה; הוא פעיל ומעוניין להמשיך ללמוד.

אפיונים תוכניים

עבר רחוק וקרוב

המקראה אינה פוסחת על המורשת ההיסטורית של הלומד ועל תרבותו: סיפור יוסף, סיפור מצדה, השנה העברית ועוד.

טקסטים רבים מתארים את ההתיישבות בארץ. לדוגמה:

פתח תקווה - אם המושבות,

אליעזר בן יהודה - מחייה השפה העברית,

הרצל - חוזה מדינת היהודים,

דגניה - אם הקבוצות והקיבוצים,

העיר תל אביב ועוד.

כאשר התלמיד לומד על ההיסטוריה של ארצו, מתחזק הקשר בינו לבין המורשת שלו.

ה'ישראליות'

המקראה עוסקת גם ב"ישראליות", בעולם ההווה בארץ.

- מיהו ישראלי, מהן הבבואות השונות של הישראלי המצוי?
- מיהו המטייל הישראלי? מדוע יש בארץ תופעה של טיולים ארוכים ברחבי העולם
- לאחר השירות הצבאי?
- טייסת הקרב הראשונה - האם אישה יכולה לעסוק ב'מקצועות גבריים', וגבר ב'מקצועות נשיים'?
- איך מחפשים עבודה, איך כותבים קורות חיים ואיך מתנהגים ומדברים ראיון?

הכרת אוצר המילים מתחום בתי המשפט נעשית על ידי קריאת אגדה על משפט שערך שלמה המלך, בעודו נער, בין ירקן לקצב.

תכנים כלליים

טקסט משעשע על אישה סינית המעוניינת להציג את התוכי שלה כעד במשפט גירושים, מעורר שיחה על הנושא: מהם הדברים החשובים להצלחת חיי **הנישואים**? ומה חשוב יותר בחיים - אהבה, אושר או בריאות?

סיפור על שודד בנק צעיר המציג לפקידה פתק, הכתוב בשגיאות כתיב - מעורר את הצורך ללמוד **כתיב נכון**. ואיך לא? הרי הצעיר נתפס בגלל השגיאות שהיו בפתק.

דקדוק, תחביר ופעולות דיבור

קטעי הקריאה מלווים ב**תרגילים מגוונים** הקשורים בתחומי לימוד לשוניים: הפועל, תחביר, מילות יחס, סמיכות, הא היידוע; וכן הבעה בכתב ובעל-פה באמצעות פעולות דיבור ותבניות מוסכמות: הבעת דעה, מבעי בקשה, הסכמה ואי הסכמה, הזמנה, ברכות וכד'. התרגילים מפעילים את הלומד בצורה יצירתית. למשל, הבעיה 'איזה שם לתת לתינוק' מצריכה שימוש במבעי **הבעת דעה**. הוויכוח על רעיון אוגדה בטקסט המספר על הרצל מתקשר למשפטי **הסכמה ואי הסכמה**. החתונה הראשונה בדגניה מעוררת את הצורך לכתוב **הזמנה לחתונה, ברכות לנישואים/ להולדת הבן הראשון** ועוד.

תרגילי התחביר עוסקים בכל סוגי המשפטים: משפטי זמן, סיבה, ויתור ועוד. התרגילים מדורגים מן הקל אל הכבד, ועוברים עיבוי ומורכבות במהלך הספר.

ניבים, ביטויים, סלנג

בספר יוחד מקום גם לשירים, לפתגמים, לביטויים וגם לשפת הסלנג (קל ללמוד כאשר מצורף גם מילון מילים). הנה דוגמה:

פינת הסלנג (מתוך הטקסט: מיהו ישראלי?)

לימור- קובי...

קובי- מה, נְשָׁמָה?

לימור- אתה יודע מה? ... בא לי לנסוע לאיזה שבועיים לתאילנד.

קובי- תגידי, השתגעת? מה קרה לך? את יודעת שהמצב הכלכלי שלנו על

הפנים.

כל חודש אני שובר את הראש, איך לכסות את המינוס בבנק, ואת עושה לי:

'בא לי לנסוע לתאילנד'. ניסע לחו"ל רק כשנרוויח איזה בוחטה במפעל

הפיס.

לימור- אולי בא לך לקפוץ לטורקיה לסופשבוע קצר? יש בעיתון אחלה מבצע, בזיל

הזול, ועוד בתשלומים!

קובי - וואללה – באמת מציאה! יאללה, תזמיני מחר כרטיסים, גם לי בא לנקות

את

הראש.

לימור- וואו! אתה יודע שאני מתה עליך.

מילון:

בא לי - אני רוצה

על הפנים - רע מאוד

לשבור את הראש - לחשוב איך לפתור בעיה קשה.

בוחטה - חבילה (בערבית).

לקפוץ - ללכת או לנסוע למקום קרוב.

לנקות את הראש - להירגע, לא לחשוב על הבעיות.

תרגול הפועל נעשה בכמה דרכים:

(א) מן הטקסט.

(ב) במסגרת שבעת הבניינים.

- (ד) על ידי הכרת הקשרים בין הבניינים: פעל - נפעל, פיעל - פועל, הפעיל - הופעל, וכן פעל - הפעיל, נפעל - הפעיל, פיעל - התפעל.
 (ה) לשורשים: פ.ת.ח, א.ה.ב, ג.ד.ל, י.צ.ר, י.ח.ס, ע.צ.ה, ע.מ.ד וע.ה.ך - ניתן טיפול שורש בכל הבניינים.

דוגמה לטיפול שורש (מתוך הטקסט: החתונה הראשונה בדגניה)

השורש ג.ד.ל בבניינים: פעל, פיעל והפעיל

- הילדים גדלו, גדלים, יגדלו. שם הפעולה: גדילה (פעל)
 הילד גידל, מגדל, יגדל כלב. שם הפעולה: גידול (פיעל)
 המיקרוסקופ הגדיל, מגדיל, יגדיל את החיידקים. שם הפעולה: הגדלה (הפעיל)

כתבו את הפועל בצורה הנכונה

1. בקיבוץ דגניה _____ בנות. (פיעל)
2. החברים לא הבינו, איך אפשר _____ תינוק ברפת. (פיעל)
3. הבן של מרים ויוסף היה הבן הראשון ש _____ בקיבוץ. (פעל)
4. הילדים של אליעזר בן יהודה _____ בבית שבו דיברו רק עברית. (פעל)
5. מספר החברים בדגניה _____ לאחר שהגיעו הבחורות מרוסיה. (פעל)
6. (אני) _____ את התמונה הישנה של סבא וסבתא. (הפעיל)
7. הקיבוץ הזה מתפרנס מ _____ חקלאיים כמו: ענבים, עגבניות וחצילים. (שם פעולה)
8. הממשלה _____ את התקציב למשרד הביטחון. (הפעיל)
9. תהליך ה _____ של הילדים נמשך, בדרך כלל, עד גיל 18. (שם פעולה)

דוגמה לתרגיל הכנה, לשיחה בזוגות, ללימוד משפטי סיבה מורכבים ולחזרה על משפטי סיבה פשוטים (מתוך הטקסט: המטייל הישראלי).

תרגיל הכנה

מסלול	-	דרך	מימן	-	שילם
חטיבת ביניים	-	בית ספר (12 - 15)	ארז	-	מילא מזוודה, תרמיל...
תרמיל	-	תיק גב לטיולים	האזין	-	הקשיב, שמע
תופעה	-	פנומן			

פסק זמן	- הפסקה	חֶסֶךְ #	בזבז
חוויה	- משהו מיוחד שקורה בחיים	נֶרְגַע #	התרגז, התעצבן
מרוץ	- ריצה כדי לנצח	מֶרְתֵּק -	מעניין מאוד, מושך
הרפתקן	- אדם שמחפש חוויות מסוכנות	מְרַאֵש -	לפני הזמן.

שבצו מילים מתאימות במשפטים שלפניכם:

- 1) הוריו _____ לו את הלימודים באוניברסיטה.
- 2) (אני) _____ את הבגדים במזוודה לפני הטיסה לחו"ל.
- 3) הצעיר ארז את חפציו ב _____ גב לפני היציאה למזרח הרחוק.
- 4) גשם, ברד ושלג הם _____ טבע.
- 5) צפינו בטלוויזיה ב _____ מכוניות.
- 6) בני בן ה-12 סיים את לימודיו בבית הספר היסודי ונרשם ל _____.
- 7) בכביש הזה יש ארבעה _____ נסיעה.
- 8) עורך הדין ביקש מהשופט _____ של חמש דקות.
- 9) הילדים נהנו מאוד מהטיול וסיפרו להורים על ה _____ שלהם.
- 10) רק _____ ירצו לעלות לראש האוורסט.
- 11) יש לשלם תשלום ראשון _____ בעת הזמנת המוצר.
- 12) זהו ספר _____, סיימתי לקרוא אותו ב-2 לפנות בוקר.

שיחת הכנה:

מדוע, לדעתכם, יוצאים הישראלים הצעירים לטיולים ארוכים בעולם?

המטייל הישראלי

מסלול חייו של הצעיר הישראלי ידוע **מראש**: בית ספר יסודי, **חטיבת ביניים**, תיכון,

ולאחר מכן - שירות צבאי, לימודים, עבודה, נישואים, תשלום משכנתא, גידול ילדים ומילואים בצה"ל...

בין **השירות הסדיר** להמשך הדרך בחיים - מקובלת בארץ אופנה של יציאה

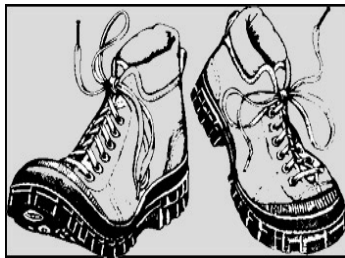
לטיולים ארוכים **ברחבי העולם**.

כדי **לממן** את הטיול הארוך הצעירים עובדים קשה וחוסכים סכום כסף, המספיק

להם לתקופה ארוכה בחו"ל.

הם דואגים לקבל את החיסונים הדרושים, אורזים תרמיל גדול ויוצאים למסע ארוך במזרח הרחוק, באמריקה הדרומית, בניו-זילנד וכד'. אפשר לפגוש תרמילאים ישראלים במקדשים הודיים, בהרי ההימליה, בג'ונגלים של ברזיל, על הקילימנג'רו באפריקה ובכפרים צפוניים בפינלנד. מהי הסיבה לתופעה זו?

לאחר שלוש שנים של משמעת צבאית ורגע לפני הכניסה למסלול הידוע – הצעירים רוצים לקחת פסק-זמן כדי לנוח, להירגע ו"לנקות את הראש".

הם רוצים לטייל וליהנות מחוויות מרתקות, כאשר הם עדיין צעירים ומשחררים מדאגות ומהתחייבויות. הם רוצים לצאת מהארץ הקטנה והמוכרת כדי לנסוע למקומות רחוקים, לראות נוף אקזוטי, לפגוש תרבויות שונות ולצפות בטקסים מעניינים.

יש ביניהם הרפתקנים, המעוניינים להגיע למקומות מסוכנים. יש צעירים, המחפשים מסיבות סמים בהודו, ויש גם כאלה הנוסעים משום שזו הנורמה המקובלת. אחרי תקופה של מספר חודשים עד שנה-שנתיים, הם חוזרים הביתה מלאי חוויות מעולם אחר.

עכשיו הם מוכנים להיכנס למסלול המוכר של לימודים והקמת משפחה, למרוץ אחר הישגיות בקריירה ובחיים, למתח התמידי בארץ ולהאזנה לחדשות כל שעה.

עבודה, נישואים, משכנתא
אוניברסיטה / טכניון / מכללה
שירות צבאי בצה"ל
בית ספר תיכון (15 – 18) (תעודת בגרות)

חטיבת ביניים (12 – 15)
בית ספר יסודי (6 – 12)

גן חובה

שאלות (לעבודה בזוגות)

1. מהו מסלול חייו של ילד ישראלי?

2. מה עושים הצעירים כדי לממן את הטיול הארוך?

3. איפה אפשר לפגוש תרמילאים ישראלים? _____

4. מהן הסיבות לתופעה זו?

א. _____

ב. _____

ג. _____

ד. _____

ה. _____

5. מה יעשה הצעיר לאחר הטיול? הוא יחזור _____

כתבו את מילת הסיבה המתאימה: בגלל, מכיוון ש..., משום ש...

הצעירים נוסעים לטיולים בעולם _____ החוויות המרתקות.

_____ הם רוצים ליהנות מחוויות מרתקות.

_____ זו הנורמה המקובלת בארץ.

_____ הנורמה בארץ.

_____ מסיבות הסמים בהודו.

_____ הם רוצים לנקות את הראש אחרי הצבא.

ויש בספר עוד תרגילים שונים הקשורים בטקסט זה.